

УДК 786.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-2-2>**Микола ЛАСТОВЕЦЬКИЙ,***orcid.org/0000-0002-6208-070X**доцент, Заслужений діяч мистецтв України,
доцент кафедри музикознавства та фортепіано**Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) zoriana0705@gmail.com***Любомира ЛАСТОВЕЦЬКА,***orcid.org/0000-0001-6069-1606**доцентка кафедри методики музичного виховання і диригування
Інституту музичного мистецтва**Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) zoriana0705@gmail.com***Степан СОЛАНСЬКИЙ,***orcid.org/0000-0001-9533-1344**кандидат мистецтвознавства,**доцент кафедри спеціального фортепіано і загального та спеціалізованого фортепіано
Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка**(Львів, Україна) szolanszky@gmail.com*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН СТУДЕНТАМ ВИКОНАВСЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ МУЗИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Мета статті – розглянути сучасні проблеми викладання фахових музичних дисциплін для студентів виконавських спеціальностей у закладах вищої освіти (ЗВО) країни. Методологія дослідження ґрунтується на застосуванні міждисциплінарних підходів з акцентом на аналітичному, теоретичному, типологічному, порівняльно-узагальнюючому та герменевтичному методах. Наукова новизна полягає в уявленні методично-практичних аспектів підготовки студентів виконавських спеціальностей ЗВО у сучасних освітніх реаліях, пов'язаних з інноваційними трансформаціями, дистанційним навчанням та підвищенням вимог професійної компетентності педагогічних працівників. Встановлено, що до актуальних проблем викладання спеціальних музичних предметів для студентів-виконавців належать: опанування педагогами новітніми методиками викладання шляхом їх участі у міжнародних та українських стажуваннях, вебінарах, тренінгах тощо; всебічний розвиток творчої індивідуальності вихованців; поетапність та систематичність здобуття виконавцями практичних фахових навичок та теоретичних знань; гігієна та охорона виконавського апарату; синергія теоретичних знань та практичних умінь у студентів, формування їх зорієнтованості на практичну виконавську діяльність; участь студентів у різноманітних концертних виступах, виконавських конкурсах, майстер-класах, форумах творчої молоді, програмах студентського обміну тощо; перетворення педагога на своєрідного мотиватора та «професійного інфлюенсера» для кожного вихованця; сприятливий психологічний клімат під час навчання; оволодіння сучасними технічними засобами та інформаційними технологіями усіма учасниками навчального процесу; вироблення вміння переходу з режиму навчання офлайн у режим онлайн; цілеспрямоване вивчення іноземних мов вихованцями та педагогами з метою міжкультурної комунікації, налагодження контактів з іноземними колегами, відстеження останніх тенденцій світового виконавства тощо; проєкція навчального процесу вихованців у тісному зв'язку практики і теорії до наукової діяльності.

Ключові слова: фахові музичні дисципліни, виконавські спеціальності, заклади вищої освіти.

Mykola LASTOVETSKY,

orcid.org/0000-0002-6208-070X

*Associate Professor, Honored Art Worker of Ukraine,
Associate Professor at the Musicology and Piano Department
Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) zoriana0705@gmail.com*

Lyubomyra LASTOVETSKA,

orcid.org/0000-0001-6069-1606

*Associate Professor at the Musical Education and Conducting Department
Institute of Music of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) zoriana0705@gmail.com*

Stepan SOLANSKYI,

orcid.org/0000-0001-9533-1344

*PhD (Art Sciences),
Associate Professor at the Departments of Special Piano
and General and Specialized Piano
Mykola Lysenko Lviv National Academy of Music
(Lviv, Ukraine) szolanszky@gmail.com*

ACTUAL PROBLEMS OF TEACHING PROFESSIONAL DISCIPLINES FOR STUDENTS OF PERFORMING SPECIALTIES OF MUSIC INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

The purpose of the research is to consider the current problems of teaching of professional music disciplines for students of performing specialties in higher education institutions of the country. The research's methodology is based on the application of interdisciplinary approaches, with an emphasis on analytical, theoretical, typological, comparative-generalizing and hermeneutic methods. The scientific novelty lies in the underlining of methodological and practical aspects of training students of performing specialties of higher education institutions in modern educational realities related to innovative transformations, distance learning and increasing the requirements of professional competence of pedagogues. It is established that actual problems of teaching special music subjects for students of performing specialties include: mastering by pedagogues of the latest teaching methods through their participation in international and Ukrainian internships, webinars, trainings, etc.; comprehensive development of creative individuality of students; their gradual and systematic acquisition of practical professional skills and theoretical knowledge; hygiene and protection of the performing apparatus; synergy of theoretical knowledge and practical skills of students, the formation of focus on practical performance; participation of students in various concert performances, competitions, master classes, forums of creative youth, student exchange programs, etc.; transformation of a teacher into a kind of motivator and «professional influencer»; favorable psychological climate during training; mastering modern technical means and information technologies by all participants of the educational process; developing the ability to move from offline to online learning; purposeful study of foreign languages by students and pedagogues for the intercultural communication, establishment of contacts with foreign colleagues, tracking of the last tendencies of world performing art etc.; projection of the educational process of students, in close connection of practice and theory, to scientific activity.

Key words: *professional music disciplines, performing specialties, institutions of higher education.*

Постановка проблеми. Теоретико-методологічні та практичні аспекти викладання спеціальних предметів у музичних вишах країни для здобувачів виконавських спеціальностей зберігають непроминуше зацікавлення та дослідницький інтерес. Особливо на сучасному етапі розвитку освітніх технологій, педагогічних методик, у новому соціокультурному та інформаційно-технологічному вимірах.

Аналіз досліджень. Основну частину сучасних розвідок, присвячених аналізованій науковій проблемі, становлять матеріали, що стосуються різних аспектів методики музичного виховання

та педагогіки вищої мистецької освіти, насамперед це праці О.М. Олексюк (Олексюк, 2013), Г.М. Падалки (Падалка, 2008), С.С. Гончаренко, О.П. Рудницької (Рудницька, 2005), Е.Б. Абдуліна, Н.Г. Мозгальової (Мозгальова, 2011), В.Ф. Черкасова (Черкасов, 2014), М.М. Ткач (Ткач, 2013), Д.В. Лісун (Лісун, 2013), Л.М. Воєвідко (Воєвідко, 2021), Л.І. Корміної (Корміна, 2016) та інших. Водночас констатується недостатність висвітлення аспектів методично-практичного спрямування, пов'язаних зі специфікою підготовки студентів виконавських спеціальностей закладів вищої музичної освіти у сучасних освітніх реаліях.

Мета статті – дослідити актуальні проблеми викладання фахових музичних дисциплін для студентів виконавських спеціальностей у ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Викладання фахових музичних дисциплін для студентів виконавських спеціальностей у ЗВО позначене низкою специфічних завдань та вимагає вирішення низки теоретико-методологічних проблем. Серед загальних та фахових компетентностей, якими повинен оволодіти здобувач виконавського фаху, слід виділити низку здатностей, таких як: ініціативність, вміння оперувати сучасними знаннями, розвиток креативності та готовність до сприймання нової інформації, спроможність до самоаналізу та самокритики, самостійність, ефективний тайм-менеджмент тощо. Крім того, Рада Європи визначила п'ять провідних компетенцій, якими повинна володіти європейська студентська молодь, у тому числі й здобувачі музично-виконавського фаху. До них належать:

- компетенції, пов'язані з толеруванням багатокультурного суспільства: «освіта повинна прищепити молодим людям міжкультурні компетентності, такі як прийняття відмінностей, пошана до інших і здатність жити з людьми інших культур, мов та релігій» (Воевідко, 2021: 217);
- політичні й соціальні компетенції;
- оптимальне володіння усною та писемною комунікацією;
- володіння сучасними інформаційними технологіями;
- здатність учитися впродовж життя як основа безперервного навчання в контексті як особистого професійного, так і соціального життя (Воевідко, 2021: 217–218).

Під час навчання студенти виконавських спеціальностей повинні тісно поєднувати теоретичні знання та практичні вміння. Вироблення їхніх професійних компетентностей узалежене від симбіозу теоретико-практичних навичок: якщо це здобувач диригентського фаху (хорового чи оперно-симфонічного), вкрай важливо, щоби від самих початків навчання вироблялося вміння працювати та комунікувати з колективом, у «командному дусі», відбувалося накопичення репертуарного тезаурусу тощо. Щодо інших представників виконавських спеціальностей, то, безумовно, поєднання роботи з навчанням лише удосконалисть технічні навички, примножить цінний практичний досвід і сприятиме підтриманню стабільної форми виконавського апарату, виробленню художньо-естетичного смаку.

Запорукою продуктивності під час отримання знань для студентів-виконавців стане і поєднання

навчання із працею та співпраця з майбутніми роботодавцями – керівниками музичних інституцій, хорових та симфонічних колективів та іншими стейкхолдерами, позаяк зорієнтованість на вирішення практичних завдань робочого характеру та опанування секретами мистецької «кухні» зсередини лише позитивно позначаться на формуванні професійних компетентностей майбутніх артистів: «У нових умовах заклади вищої освіти повинні підтримувати постійний зв'язок із потенційними роботодавцями (стейкхолдерами) і враховувати їхні вимоги щодо професійно-кваліфікаційних якостей майбутніх фахівців» (Воевідко, 2021: 218).

Ще однією актуальною проблемою підготовки сучасних фахівців виконавських спеціальностей є необхідність доброї обізнаності із сучасними засобами навчання та новітніми інформаційно-комунікаційними технологіями. Як показав нещодавній дистанційний музично-едукативний досвід, здобутий під час пандемії коронавірусної хвороби SARS-CoV-2, обов'язковою компонентою навчального процесу стало залучення інформаційних технологій, різноманітних гаджетів тощо задля доступу до досягнень світової музичної культури, орієнтування в широких можливостях Інтернету, вироблення вміння переходу з режиму офлайн у режим онлайн тощо.

Важливо, щоби у процесі викладання спеціальних музичних предметів для студентів-виконавців педагоги перманентно опановували новітні методики та інноваційні педагогічні технології, підвищували свій професійний рівень – виконавський, науково-дослідний, методичний тощо – шляхом участі у міжнародних та українських стажуваннях, вебінарах, тренінгах, майстер-класах, форумах тощо.

Запорукою досягнення успішного результату після завершення навчання залишається й поетапність ускладнення технічних труднощів і завдань та систематичність під час здобуття виконавцями компетентностей – як практичних фахових навичок, так і теоретичних знань. Від оптимального вибору педагогом методів навчання «значною мірою залежить реалізація змісту, цілей, завдань вивчення конкретних навчальних предметів, формування у студентів глибоких знань, професійних умінь і навичок, розвиток критичного, творчого мислення особистості» (Корміна, 2016: 15).

Важливо, щоби здобувачі виконавських спеціальностей під керівництвом педагогів дбали про гігієну виконавського апарату, яка включає уникання затиску, фізичного й мануального перевантаження, передбачає охорону і дбайливе ставлення до виконавського апарату – голосових зв'язок у співаків, амбушуру у духовиків, ману-

ального апарату у диригентів та інших представників виконавських спеціальностей тощо.

Актуальним питанням професійної підготовки виконавців на сучасному етапі є й цілеспрямоване вивчення ними іноземних мов (англійська, німецька та італійська мови продовжують залишатися у статусі *must have*, хоча в цьому разі спрацьовує аксіома «чим більше – тим краще»). Як показує дійсність, це необхідно як задля репетиційного процесу з іноземними музикантами, так і з метою міжкультурної комунікації, встановлення контактів із зарубіжними колегами, відстеження останніх тенденцій світового виконавського руху (в тому числі через мережу Інтернет тощо), наукової роботи.

Сьогоднішній студент, у тому числі здобувач виконавської спеціальності, повинен бути мобільним, активним, вмотивованим та свідомим. Під час навчання велику користь вихованцям принесе їхня участь у щонайбільшій кількості концертних акцій, виступи на конкурсах, проходження майстер-класів тощо. Позитивно, коли музичні ЗВО є учасниками програм академічної мобільності (викладацької та студентської, приміром, програми Європейського Союзу Еразмус Плюс (*Erasmus +*), у межах якої відбувається обмін науковців, педагогів та студентів.

У нинішній час педагог покликаний виконувати різні ролі – крім «провідника» у світ фахових знань та професійних стандартів, він має стати своєрідним мотиватором та «інфлюенсером» для кожного вихованця, повинен бути відкритим до діалогу й забезпечити продуктивну робочу атмосферу та створити сприятливий психологічний клімат у процесі міжособистісної комунікації. Зокрема, дослідниця Галина Падалка у монографії «Педагогіка мистецтва» наводить такі педагогічні вимоги, як: створення позитивної емоційної аури під час процесу навчання; прагнення до досягнення порозуміння у взаємодії педагога й студента; пріоритет музичної практичної діяльності (Падалка, 2008: 160).

Враховуючи те, що після завершення навчання вихованці здобувають освітньо-кваліфікаційний ступінь бакалавра чи магістра, а деякі продовжують навчання в асистентурі-стажуванні та аспірантурі задля здобуття науково ступеня доктора філософії PhD, вимогою сьогодення є, крім тісного зв'язку практики і теорії, підготовка студентів усіх спеціальностей, в тому числі, й виконавських, до науково-практичної діяльності, яка передбачає вміння критично працювати з науковою літературою, виступи на конференціях, публікацію розвідок тощо.

Висновки. Отже, до актуальних проблем викладання фахових музичних дисциплін для студентів виконавських спеціальностей у ЗВО належать:

– всебічний розвиток творчої індивідуальності та різнобічне формування професійних компетентностей здобувачів виконавських спеціальностей із початку навчання;

– поетапність та систематичність здобуття виконавцями практичних фахових навичок та теоретичних знань з акцентом на гігієні та охороні виконавського апарату задля уникнення та запобігання виникненню професійних хвороб (вузли на зв'язках у вокалістів, «переграні руки» в інструменталістів тощо);

– підвищення рівня педагогічної майстерності та опанування новітніми методиками викладання шляхом участі педагогів у міжнародних та українських стажуваннях, вебінарах, тренінгах тощо;

– сублімація теоретичних знань та практичних умінь шляхом формування зорієнтованості вихованців на практичну виконавську діяльність за допомогою участі в різноманітних концертних виступах, виконавських конкурсах, майстер-класах, форумах творчої молоді, програмах студентського обміну (академічній мобільності) тощо;

– перетворення педагога на своєрідного мотиватора та «професійного інфлюенсера» для кожного вихованця за допомогою встановлення сприятливого психологічного клімату та довірливих робочих відносин;

– необхідність вправного володіння сучасними технічними засобами та інформаційними технологіями усіх учасників навчального процесу, аби у разі необхідності можна було абсолютно «безболісно» перейти з режиму навчання офлайн у режим онлайн;

– усвідомлена потреба сьогодення у необхідності вивчення іноземних мов, причому як вихованцями, так і педагогами, з метою міжкультурної комунікації, налагодження контактів з іноземними колегами, відстеження останніх тенденцій світового виконавського мистецтва, наукової роботи тощо;

– проєкція навчального процесу вихованців у тісному зв'язку практики і теорії до наукової діяльності як майбутніх бакалаврів, магістрів, докторів філософії та докторів.

Перспективи подальших розвідок полягають у компаративному аналізі методичних нововведень у процес викладання фахових дисциплін для студентів виконавських спеціальностей в Україні та за кордоном.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воєвідко Л.М. Проблеми сучасної музичної педагогіки у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Вип. 31 (2-2021). Київ: Міленіум, 2021. URL: <http://pedosv.kpnu.edu.ua/article/view/251335> (дата звернення: 22.01.2022)
2. Корміна Л.І. Методика викладання дисциплін за фахом у вищих навчальних закладах. Методичні рекомендації до курсу. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 52 с.
3. Мозгальова Н.Г. Теорія та методика інструментально-виконавської підготовки майбутніх вчителів музики / за наук. ред. О.П. Щоколової. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2011. 488 с.
4. Олексиук О.М. Музична педагогіка. Київ: Київський університет імені Б. Грінченка, 2013. 248 с.
5. Олексиук О.М., Ткач М.М., Лісун Д.В. Герменевтичний підхід у вищій мистецькій освіті. Київ: Київський університет імені Б. Грінченка, 2013. 164 с.
6. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ: освіта України. 2008. 274 с.
7. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька. Тернопіль: навчальна книга «Богдан», 2005. 360 с.
8. Черкасов В.Ф. Теорія і методика музичної освіти. Кіровоград: РВВ КДПУ імені В. Винниченка, 2014. 528 с.

REFERENCES

1. Voievidko L.M. Problemy suchasnoi muzychnoi pedahohiky u pidhotovtsi maibutnix uchyteliv muzychnoho mystetstva [Problems of modern music pedagogy in the training of future teachers of music art]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka* [Pedagogical education: theory and practice]. Vyp. 31 (2-2021). Kyiv: Milenium, 2021. [in Ukrainian] URL: <http://pedosv.kpnu.edu.ua/article/view/251335> (Last accessed: 22.01.2022)
2. Kormina L.I. Metodyka vykladannia dystsyplin za fakhom u vyshchikh navchalnykh zakladakh. Metodychni rekomendatsii do kursu [Methods of teaching disciplines in the specialty in higher education. Methodical recommendations for the course]. Lutsk: Vezha-Druk, 2016. 52 s. [in Ukrainian]
3. Cherkasov V.F. Teoriia i metodyka muzychnoji osvity [Theory and methodology of music education]. Kirovohrad: RVV KDPU imeni V. Vynnychenka, 2014. 528 p. [in Ukrainian]
4. Mozhaljova N.H. Teoriia ta metodyka instrumental'no-vykonavs'koji pidhotovky majbutnix vchyteliv muzyky [Theory and methodology of instrumental and performance training of future music teachers] / za nauk. red. O.P. Shchokolovoi. Vinnycia: TOV «Merkiuri-Podillia», 2011. 488 p. [in Ukrainian]
5. Oleksiuk O.M. Muzychna pedahohika [Music pedagogy]. Kyiv: Kyivs'kyj universytet imeni B. Hrinchenka, 2013. 248 p. [in Ukrainian]
6. Oleksiuk O.M., Tkach M.M., Lisun D.V. Hermenevtychnyj pidkhid u vyshchij mystetskij osviti [Hermeneutic approach in higher art education]. Kyiv: Kyivs'kyj universytet imeni B. Hrinchenka, 2013. 164 p. [in Ukrainian]
7. Padalka H.M. Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystets'kykh dystsyplin) [Art pedagogy (Theory and methodology of teaching of art disciplines)]. Kyiv: osvita Ukrainy. 2008. 274 p. [in Ukrainian]
8. Rudnyts'ka O.P. Pedahohika: zahal'na ta mystets'ka [Pedagogy: general and artistic]. Ternopil: navchal'na knyha «Bohdan», 2005. 360 p. [in Ukrainian]